

הנחיה חדשה בדבר מעקב וטיפול בתיקי רצח לא מפוענחים

האינטרס הציבורי החזק לפענח תיקי רצח לעיתים גובר ואף משתיק את זכותו של הנחקר שהתיק נגדו ייסגר לאחר תקופת זמן סבירה. עד לא מזמן, חשודים בתיקי רצח שלא פוענחו נותרו עם אות קין על מצחם למשך שנים רבות. לאחרונה חלה התקדמות משמעותית בטיפול בתיקי רצח לא מפוענחים אשר מדגישה את זכותו של החשוד שהתיק נגדו לא יותר פתוח למשך זמן כה רב. עו"ד אסף דוק מסביר אודות ההנחיה החדשה שתשנה את פני הדברים.

עד לא מזמן, תיק רצח שלא פוענח עשוי היה להיוותר פתוח עד סיום תקופת ההתיישנות, קרי עד עשרים שנים ממועד סיום הליכי החקירה. נחקרים בגין רצח שלא פוענח נותרו עם אות קין שהכתיים את חייהם ועתידם. לעיתים הללו פעלו נמרצות בכדי לשנות את אורח חייהם, את שמם ואף היגרו למדינה אחרת רק בכדי להתחמק מהכפשת שמם ומאימת הדין. בכדי לשנות מצב עגום זה, עו"ד שי ניצן, פרקליט המדינה הוציא הנחיה חדשה שתפורט בפסקה הבאה.

ההנחיה החדשה בטיפול תיקי רצח לא מפוענחים

ההתקדמות הגדולה בדבר סגירת תיקי רצח לא מפוענחים חלה בתאריך ה-9 לאוקטובר 2016 עם הוצאת ההנחיה החדשה של פרקליט המדינה עו"ד שי ניצן. מטרתה של ההנחיה, שמספרה 1.12, להתוות את הטיפול בחשודים בתיקי רצח, שנגדם טרם התגבשה תשתית ראייתית אשר מאפשרת את העמדתם לדין. ההנחיה מדגישה את זכותו של נחקר שסגירת התיק נגדו יתרחש לאחר פרק זמן סביר וזאת למרות האינטרס הציבורי העצום שתיקים בעבירות אלו יפוענחו.

ההנחיה קובעת כי פרקליט המחוז יקיים "ישיבת סטטוס" עם היחידה החוקרת, במקרים בהם חשוד נחקר באזהרה והוחלט כי יש להמשיך בחקירה ולא לסגור את התיק. הישיבה תתקיים **מידי שנה** ממועד החזרת התיק למשטרה לשם המשך החקירה או ממועד העברתו לפרקליטות. בישיבה השנתית ידנו האם בחקירה חלה התקדמות כלשהי וכן, האם ישנה הצדקה להותיר את התיק כנגד החשוד פתוח. בכל ישיבה תיערך בכתב רשימה מסודרת אודות משתפיי הישיבה ומהן ההחלטות שהתקבלו בה. הללו יתוּקו בתיק הפרקליטות ובמידה ולא הוחלט אם לסגור את התיק - יירשם עדכון בנוגע למועד הבא שתתקיים הישיבה.

כל שנה פרקליט המחוז ידווח ללשכת פרקליטת המדינה על תיקי הרצח שנפתחו בלשכתו ואילו תיקים עדיין פתוחים. הדיווח יכלול תמצית של האירוע, אילו פעולות משמעותיות בוצעו בתיק, מספרן של ישיבות הסטטוס שנערכו ועדכון בנוגע למצב החקירה.

מהם השיקולים לסגירת התיק או הותרתו פתוח?

בהנחיה שפורסמה נקבע כי השיקול התומך בהותרת תיק רצח פתוח הוא אם כנגד החשוד נמצא חשד סביר אף כי הראיות שנאספו ונמצאו אינן מקימות סיכוי הרשעה סביר. את ההחלטה אם להותיר את התיק פתוח או לא יש לקבל בהתאם למספר שיקולים נוספים כמו פעולות חקירה צפויות, אילו פעולות חקירה בוצעו, קיומו של מידע קביל, איכותי או מידע חסוי אשר קושר את החשוד, בהסתברות גבוהה, לביצוע העבירה, וכן קיומה של התפתחות חקירתית ממשית. שיקולים נוספים הם אילו ראיות קיימות נגד החשוד, כיצד התקדמה החקירה והאם קיים מידע איכותי ואמין הקושר את הנחקר לעבירה. כמו כן, השיקול בדבר האם החשוד פעל באמצעים בכדי לשבש את החקירה, לדוגמה נמלט מהחקירה, הינו שיקול משמעותי האם להותיר את התיק פתוח. בהקשר כאמור, המשקל שניתן לאינטרס הציבורי בסגירת התיק עולה על זה האישי במצב בו החשוד נמנע ממסירת כל גרסה במסגרת זכותו לשמור על שתיקה.

מה משך הזמן שהתיק מאושר להיות פתוח למרות שלא פוענח?

המשקל שיש לתת לשיקולים לפיהם יש להותיר את התיק פתוח, פוחת משמעותית ככל שחלף הזמן ממועד חקירתו של החשוד באזהרה. בהנחיה נקבע כי תיק הרצח מאושר להיות פתוח **עד 5 שנים** מרגע קליטתו בפרקליטות. תקופה ארוכה מזו דורשת **אישור מיוחד** מהמשנה לפרקליט המדינה העוסק בעניינים פליליים. יש להדגיש כי סגירת התיק אינו שולל את פתיחתו מחדש במידה וראיות חדשות עלו על פני השטח.

ניתן לומר כי ההנחיה החדשה משרתת הן את הציבור המעוניין בפענוח תיק הרצח והן את זכותו הבסיסית של הנחקר לשמור ולהגן על שמו הטוב. ההנחיה הובילה להבנה כי חקירה של אדם לאחר שנים כה רבות אינה מובילה להתקדמות או להתפתחות בפענוח התיק אלא להיפך, היא פוגעת בשמו הטוב של החשוד ובניהול חיים נורמטיביים. זכותו של אדם היא כי החקירה הפלילית נגדו תסתיים בתקופה סבירה. פרק זמן ממושך עשוי להוביל לפגיעה ולעוגמת נפש רבה בחייהם של רבים חפים מפשע. ניתן לומר כי ההנחיה כאמור מקרבת אותנו ככל האפשר לאיזון האוטופי בין האינטרס הציבורי לזכויות האזרח בעולם הפלילי.